

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a noua)

6 iunie 2018*

„Trimitere preliminară – Cooperare judiciară în materie civilă – Procedură de insolvență – Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 – Articolul 15 – Efectele procedurii de insolvență asupra proceselor în curs de soluționare al căror obiect îl reprezintă un bun sau un drept de care debitorul este deposedat – Noțiunea «proces în curs de soluționare» – Procedură pe fond care vizează recunoașterea existenței unei creanțe”

În cauza C-250/17,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție, Portugalia), prin decizia din 26 aprilie 2017, primită de Curte la 12 mai 2017, în procedura

Virgílio Tarragó da Silveira

împotriva

Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA,

CURTEA (Camera a noua),

compusă din domnul C. Vajda, președinte de cameră, domnul E. Juhász și doamna K. Jürimäe (raportor), judecători,

avocat general: domnul M. Bobek,

grefier: domnul A. Calot Escobar,

având în vedere procedura scrisă,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru domnul Tarragó da Silveira, de P. de Almeida, de L. Mesquita și de E. Viveiros, advogados;
- pentru Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA, de N. Líbano Monteiro, de F. da Cunha Matos și de S. Estima Martins, advogados;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes, de M. Figueiredo și de P. Lacerda, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de M. Afonso, de M. Heller și de M. Wilderspin, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: portugheza.

având în vedere decizia de judecare a cauzei fără concluzii, luată după ascultarea avocatului general,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 15 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență (JO 2000, L 160, p. 1, Ediție specială, 19/vol. 1, p. 143).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între domnul Virgílio Tarragó da Silveira, pe de o parte, și Massa Insolvente da Espírito Santo Financial Group SA, pe de altă parte, în legătură cu plata unei sume datorate cu titlu de remunerație pentru serviciile prestate de către domnul Tarragó da Silveira societății Espírito Santo Financial Group SA înainte de declararea falimentului acesteia din urmă, precum și a unei despăgubiri pentru prejudiciile suferite ca urmare a neexecutării contractului de prestări servicii.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (8), (23) și (24) din Regulamentului nr. 1346/2000 enunță:
„(8) Pentru a se atinge obiectivul de a ameliora eficiența și accelera procedurile de insolvență cu efecte transfrontaliere, este necesar și recomandabil ca dispozițiile privind competența, recunoașterea și dreptul aplicabil în acest domeniu să fie cuprinse într-un act juridic comunitar imperativ și direct aplicabil în statele membre.
[...]
(23) În domeniul său de aplicare, prezentul regulament ar trebui să prevadă norme conflictuale unitare, care să înlocuiască, în cadrul domeniului lor de aplicare, normele interne de drept internațional privat. În absența unor dispoziții contrare, se aplică legea statului membru de deschidere (*lex concursus*). Această normă conflictuală ar trebui să fie aplicabilă atât pentru procedura principală, cât și pentru procedurile locale. *Lex concursus* determină toate efectele procedurii de insolvență, atât cele de natură procedurală, cât și pe cele materiale, asupra persoanelor și raporturilor juridice respective. Ea reglementează toate condițiile privind deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurii de insolvență.
(24) Recunoașterea automată a unei proceduri de insolvență căreia i se aplică în mod obișnuit legea statului de deschidere poate interfera cu normele care reglementează tranzacțiile desfășurate în alte state membre. Pentru a proteja așteptările legitime și siguranța tranzacțiilor într-un alt stat membru decât cel de deschidere, ar trebui să se prevadă o serie de excepții de la norma generală.”
- 4 Articolul 4 alineatul (1) și alineatul (2) litera (f) din acest regulament prevede:
„(1) În absența unei dispoziții contrare în prezentul regulament, legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura, denumit în continuare «stat de deschidere».

(2) Legea statului de deschidere determină condițiile pentru deschiderea, desfășurarea și închiderea procedurii de insolvență. Aceasta determină în special:

[...]

(f) efectele procedurii de insolvență asupra acțiunilor individuale intentate de creditori, cu excepția proceselor în curs de soluționare;

[...]”

5 Articolul 15 din regulamentul menționat prevede:

„Efectele procedurii de insolvență asupra unui proces în curs de soluționare al cărui obiect îl reprezintă un bun sau un drept de care debitorul este desistat sunt reglementate exclusiv de legea statului membru în care acel proces este în curs de soluționare.”

6 Articolul 16 alineatul (1) primul paragraf din același regulament prevede:

„Orice hotărâre de deschidere a unei proceduri de insolvență pronunțată de o instanță a unui stat membru competentă în temeiul articolului 3 este recunoscută în toate celelalte state membre de îndată ce își produce efectele în statul de deschidere.”

Dreptul portughez

7 Articolul 277 litera e) din Código do Processo Civil (Codul de procedură civilă) are următorul cuprins:

„Nu este necesară judecata în caz:

[...]

e) de dispariție a interesului de a exercita acțiunea.”

Litigiul principal și întrebarea preliminară

8 La 25 iulie 2008, domnul Tarragó da Silveira, cu domiciliul în Londra (Regatul Unit), a depus la Tribunal de Comarca de Lisboa (Tribunalul de Arondisment Judiciar din Lisabona, Portugalia) o acțiune de recuperare a creanței întemeiate pe un contract de prestări servicii împotriva Espírito Santo Financial Group, cu sediul social în Luxemburg.

9 În cursul acestei proceduri, la 10 octombrie 2014, Espírito Santo Financial Group a fost declarată în stare de faliment de tribunal d'arrondissement de Luxembourg (Tribunalul Districtual din Luxemburg, Luxemburg). Începând cu această dată, așadar, masa credală a Espírito Santo Financial Group, reprezentată de lichidatorul judiciar luxemburghez numit de acest tribunal, a devenit debitor în cadrul procedurii menționate.

10 Prin ordonanța din 1 iunie 2015, Tribunal de Comarca de Lisboa (Tribunalul de Arondisment Judiciar din Lisabona) s-a pronunțat, în temeiul articolului 277 litera e) din Codul de procedură civilă și al deciziei nr. 1/2014 din 8 mai 2013 privind examinarea recursului în interesul legii a Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție, Portugalia), în sensul lipsei necesității de a se pronunța asupra fondului cauzei, apreciind că în speță se aplică articolul 15 din Regulamentul nr. 1346/2000, având în vedere deschiderea unei proceduri de insolvență în Luxemburg.

- 11 Domnul Tarragó da Silveira a formulat apel împotriva acestei ordonanțe la Tribunal da Relação de Lisboa (Curtea de Apel din Lisabona, Portugalia), care, prin hotărârea din 7 iulie 2016, a confirmat hotărârea primei instanțe.
- 12 Domnul Tarragó da Silveira a formulat recurs împotriva acestei hotărâri la instanța de trimitere, Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție, Portugalia). În susținerea recursului, el arată că articolul 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 nu este aplicabil proceselor în curs de soluționare având ca obiect un bun sau un drept determinat și că procesele al căror obiect este o obligație de natură patrimonială nu intră în domeniul de aplicare al acestui regulament. Astfel, în speță, efectele procedurii de insolvență deschise în Luxemburg asupra procesului în curs de soluționare la instanțele portugheze ar trebui să fie reglementate, în aplicarea normei generale de conflict de legi enunțate la articolul 4 din regulamentul menționat, de dreptul statului membru în care această procedură a fost inițiată, în speță Marele Ducat al Luxemburgului. Or, contrar dreptului portughez, în dreptul luxemburghez nu este prevăzută încetarea procesului în curs de soluționare.
- 13 Lichidatorul Espírito Santo Financial Group susține că articolul 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 se aplică tuturor procedurilor aflate pe rolul unei instanțe din alt stat membru decât cel în care a fost deschisă procedura de insolvență, al căror obiect îl reprezintă bunuri sau drepturi, determinate sau nedeterminate, cu condiția ca debitorul să fie deposedat de acestea.
- 14 Față de aceste poziții divergente, instanța de trimitere exprimă îndoieli cu privire la aplicabilitatea articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000.
- 15 În aceste condiții, Supremo Tribunal de Justiça (Curtea Supremă de Justiție) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarea întrebare preliminară:

„Articolul 15 din [Regulamentul nr. 1346/2000] trebuie interpretat în sensul că se aplică unui proces în curs de soluționare la o instanță dintr-un stat membru având ca obiect obligarea unui debitor la plata unei sume de bani datorate în temeiul unui contract de prestări servicii, precum și la plata unei despăgubiri pentru neîndeplinirea aceleiași obligații contractuale, în măsura în care: i) debitorul a fost declarat insolubil într-o procedură de insolvență deschisă într-un alt stat membru și ii) declararea stării de insolvență acoperă întregul patrimoniu al debitorului?”

Cu privire la întrebarea preliminară

- 16 Prin intermediul întrebării formulate, instanța de trimitere solicită în esență să se stabilească dacă articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 trebuie să fie interpretat în sensul că se aplică unui proces în curs de soluționare la o instanță dintr-un stat membru având ca obiect obligarea debitorului la plata unei sume de bani, datorată în temeiul unui contract de prestări servicii, precum și a unei despăgubiri pentru neîndeplinirea aceleiași obligații contractuale, în cazul în care acest debitor a fost declarat insolubil în cadrul unei proceduri de insolvență deschise într-un alt stat membru și în care această declarație de insolvență acoperă întregul patrimoniu al debitorului menționat.
- 17 Potrivit articolului 4 alineatul (1) din Regulamentul nr. 1346/2000, în absența unei dispoziții contrare în acest regulament, legea aplicabilă procedurii de insolvență și efectelor acesteia este legea statului membru pe al cărui teritoriu este deschisă procedura de insolvență. Astfel, acest articol stabilește norma generală de conflict de legi aplicabilă procedurilor de insolvență transfrontalieră, precum și efectelor acestora.
- 18 Prin excepție de la această normă, articolul 15 din acest regulament prevede că efectele procedurii de insolvență asupra unui proces în curs de soluționare al cărui obiect îl reprezintă un bun sau un drept de care debitorul este deposedat sunt reglementate exclusiv de legea statului membru în care acel proces este în curs de soluționare.

- 19 Instanța de trimitere urmărește să afle dacă, astfel cum susține domnul Tarragó da Silveira, expresia „un bun sau un drept de care debitorul este desistat” limitează domeniul de aplicare al articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 numai la procesele în curs de soluționare privind un bun sau un drept determinat. Cu alte cuvinte, acest articol s-ar aplica numai proceselor în curs de soluționare referitoare la un drept determinat al cărui titular este debitorul sau al unui bun determinat de care acesta din urmă dispune. Or, această situație nu s-ar regăsi în cazul unui proces privind plata unei sume de bani în temeiul unei obligații contractuale.
- 20 Potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unei dispoziții din dreptul Uniunii nu poate constitui singurul temei pentru interpretarea acestei dispoziții și nici nu se poate atribui respectivei formulări un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. Astfel, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie să fie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor existente în toate limbile Uniunii Europene (a se vedea în acest sens Hotărârea din 28 iulie 2016, JZ, C-294/16 PPU, EU:C:2016:610, punctul 38 și jurisprudența citată).
- 21 În această privință, este necesar să se observe că diferitele versiuni lingvistice ale acestei dispoziții nu sunt univoce. Astfel, versiunile în limbile engleză, franceză și italiană, în special, utilizează expresia „an asset or a right of which the debtor has been divested”, „un bien ou un droit dont le débiteur est dessaisi” și respectiv „un bene o a un diritto del quale il debitore è spossessato”. În schimb, versiunile în limbile spaniolă, cehă, daneză și germană, în special, utilizează expresiile „un bien o un derecho de la masa”, „majetku nebo práva náležejícího do majetkové podstaty”, „et aktiv eller en rettighed i massen” și „einen Gegenstand oder ein Recht der Masse”.
- 22 Având în vedere jurisprudența citată la punctul 20 din prezenta hotărâre, precum și divergențele care reies din diferitele versiuni lingvistice ale articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000, interpretarea acestui articol nu poate fi bazată numai pe textul său.
- 23 Deși textul acestui articol nu este lipsit de ambiguități, contextul și scopul articolului respectiv impun, în ceea ce le privește, o interpretare potrivit căreia domeniul său de aplicare nu poate fi limitat numai la procedurile în curs privind un bun sau un drept determinat de care debitorul este deposedat.
- 24 În primul rând, în ceea ce privește contextul, articolul 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 trebuie, pe de o parte, să fie coroborat cu articolul 4 alineatul (2) litera (f) din același regulament, care face distincție între „procesele în curs de soluționare” și celelalte acțiuni individuale intentate de creditorii (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punctul 32). Or, această ultimă dispoziție nu indică nicidecum că un proces în curs de soluționare, precum cel în discuție în litigiul principal, trebuie să privească un bun sau un drept determinat. Utilizarea expresiei generale „proces în curs de soluționare” confirmă, dimpotrivă, că articolul 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 se aplică proceselor în curs privind nu numai un drept sau un bun determinat, ci, în sens mai larg, un bun sau un drept care face parte din masa credală.
- 25 Pe de altă parte, este necesar să se constate că bunurile sau drepturile „de care debitorul este desistat” în sensul articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 sunt cele de care acesta este deposedat ca urmare a deschiderii procedurii de insolvență. Or, în conformitate cu articolul 16 alineatul (1) din regulamentul menționat, orice hotărâre prin care se deschide o asemenea procedură de insolvență este recunoscută în toate celelalte state membre de la momentul la care își produce efectele în statul de deschidere. Prin urmare, noțiunea „bunuri sau drepturi de care debitorul este desistat” desemnează nu numai bunurile sau drepturile determinate ale debitorului, ci vizează mai curând desemnarea masei credale a debitorului care rezultă din deschiderea procedurii de insolvență.
- 26 În al doilea rând, în ce privește obiectivele Regulamentului nr. 1346/2000, este necesar să se sublinieze că ar fi contrară obiectivului urmărit de acest regulament, astfel cum reiese din considerentul (8) al acestuia, care vizează ameliorarea și accelerarea procedurilor de insolvență care au efecte transfrontaliere, obligarea, în ceea ce privește procedurile judiciare privind o obligație patrimonială, a

instanței care este sesizată cu cauza să aplice o lege străină, în cursul procesului, cu unicul scop de a determina efectele deschiderii unei proceduri de insolvență într-un alt stat membru asupra acestui proces. Aceasta ar risca să întârzie hotărârea acestei instanțe privind constatarea și fixarea cuantumului unei eventuale creanțe și, dacă este cazul, să împiedice creditorul să declare, în timp util, creanța sa la pasivul masei credale formate în cadrul acestei proceduri de insolvență.

- 27 Astfel, în conformitate cu obiectivul menționat la punctul precedent, interpretarea articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 care este realizată la punctul 23 din prezenta hotărâre permite instanței sesizate cu un proces în curs de soluționare să determine efectele deschiderii procedurii de insolvență asupra acestui proces în temeiul dreptului său național.
- 28 Rezultă din cele ce precedă că domeniul de aplicare al articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 nu poate fi limitat numai la procedurile în curs privind un bun sau un drept determinat de care debitorul este deposedat.
- 29 Totuși, trebuie să se precizeze că acest articol nu poate fi aplicat, fără distincție, tuturor proceselor în curs de soluționare privind un bun sau un drept care face parte din masa credală.
- 30 Astfel cum Curtea a arătat deja, ar fi contradictoriu ca articolul 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 să fie interpretat în sensul că ar privi și procedurile de executare silită, cu consecința că efectele deschiderii unei proceduri de insolvență ar intra astfel sub incidența legii statului membru în care o astfel de procedură de executare silită este în curs, în timp ce, în paralel, articolul 20 alineatul (1) din acest regulament, impunând în mod expres să se restituie lichidatorului ceea ce s-a obținut „pe cale executorie”, ar priva astfel acest articol 15 de efectul său util (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punctul 34).
- 31 În plus, Regulamentul nr. 1346/2000 se întemeiază pe principiul potrivit căruia cerința egalității de tratament a creditorilor, care, *mutatis mutandis*, stă la baza oricărei proceduri de insolvență, se opune, ca regulă generală, acțiunilor individuale intentate prin intermediul unor proceduri de executare silită, introduse și desfășurate în timp ce o procedură de insolvență împotriva debitorului este în curs (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punctul 33).
- 32 Prin urmare, trebuie să se considere că procedurile de executare silită nu intră în domeniul de aplicare al articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000 (Hotărârea din 9 noiembrie 2016, ENEFI, C-212/15, EU:C:2016:841, punctul 35).
- 33 În schimb, acțiunile în constatarea obligațiilor patrimoniale care se limitează la a determina drepturile și obligațiile debitorului, fără a implica realizarea acestora, și care nu riscă, așadar, spre deosebire de procedurile individuale de executare silită, să aducă atingere principiului egalității de tratament a creditorilor, precum și reglementării colective a procedurii de insolvență intră în domeniul de aplicare al respectivului articol 15.
- 34 Astfel, revine instanței de trimitere sarcina să verifice, înaintea oricărei aplicări a articolului 15 din Regulamentul nr. 1346/2000, dacă acțiunea domnului Tarragó da Silveira este o acțiune pe fond având ca obiect tocmai o cerere de plată a unei creanțe și dacă se deosebește, în sine, de procedura care ar viza executarea silită a acestei creanțe.
- 35 Având în vedere cele de mai sus, trebuie să se răspundă la întrebarea formulată că articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 trebuie interpretat în sensul că se aplică unui proces în curs de soluționare la o instanță dintr-un stat membru, având ca obiect obligarea unui debitor la plata unei sume de bani datorate în temeiul unui contract de prestări servicii, precum și la plata unei despăgubiri pentru neîndeplinirea aceleiași obligații contractuale, în cazul în care acest debitor a fost declarat insolubil în cadrul unei proceduri de insolvență deschise într-un alt stat membru, iar această declarație de insolvență acoperă întregul patrimoniu al debitorului respectiv.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- ³⁶ Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a noua) declară:

Articolul 15 din Regulamentul (CE) nr. 1346/2000 al Consiliului din 29 mai 2000 privind procedurile de insolvență trebuie să fie interpretat în sensul că se aplică unui proces în curs de soluționare la o instanță dintr-un stat membru, având ca obiect obligarea unui debitor la plata unei sume de bani datorate în temeiul unui contract de prestări servicii, precum și la plata unei despăgubiri pentru neîndeplinirea aceleiași obligații contractuale, în cazul în care acest debitor a fost declarat insolubil în cadrul unei proceduri de insolvență deschise într-un alt stat membru, iar această declarație de insolvență acoperă întregul patrimoniu al debitorului respectiv.

Semnături